

Türk İslâm Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi
Journal of the Academic Studies of Turkish-Islamic Civilization
timad

Cilt / Volume: 18 - Sayı / Issue: 36 - Yıl / Year: 2023

ISSN: 1306-4223 / e-ISSN: 2822-4612

Aksaray İli, Akin Köyü Monografisi

A Monograph of the Akin Village, the Province of Aksaray

Erkan Aygör*

Doç. Dr. Necmettin Erbakan
Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler
Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü
Assoc. Prof., Dr. Necmettin Erbakan
University, Social and Humanity Sciences
Faculty, Department of Art History
eaygor@erbakan.edu.tr
orcid.org/0000-0001-7288-6654

Okan Çelik

Okul Müdürü, Akin İlkokulu
Aksaray Merkez
School Principal, Akin Primary School
Aksaray Center
okancelik68@gmail.com
orcid.org/0000-0002-3058-2940

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received: 23.12.2022

Kabul Tarihi / Accepted: 20.02.2023

Cilt / Volume: 18, Sayı / Issue: 36, Sayfa / Pages: 229-253

Atf / Cite as: Aygör, E., Çelik, O. (2023). Aksaray İli, Akin Köyü Monografisi [A Monograph of the Akin Village, the Province of Aksaray], Türk İslâm Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi-Journal of the Academic Studies of Turkish-Islamic Civilization, 18/36: 229-253.

İntihal / Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi. / This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.

*Sorumlu Yazar / Corresponding Author

Aksaray İli, Akin Köyü Monografisi

Öz

Çalışmayı ele almamızdaki amaç; Akin Köyü soyut ve somut kültürel mirasının ortaya çıkarılmasında yatmaktadır. Akin Köyü daha önce araştırmacıların ilgisini çekmemiştir. Araştırma da diğer önemli bir sebep kaya oyma mekânların hızlı bir yok oluş sürecine girmesidir. Araştırma köy monografisi şeklinde hazırlanmıştır. Soyut kültürel miras inanç, gelenek, folklor yerinde yoğun gözlem ve halk ile yapılan röportajlar ile gerçekleşmiştir. Somut kültürel miras, mimari eserlerin rölöve alımı, çizimlerin yayına hazırlanması ve fotoğraflama ile oluşturulmuştur. Mimari eser incelemesi birer adet cami ve çeşme ile üç adet kaya oyma mekân ile gerçekleştirilmiştir. Kırsal mimarinin belki de en eski şekli olan mağarada yaşama olayı Paleolitik dönemde yoğun bilinmekle birlikte, Kapadokya bölgesinde Neolitik Çağda da devam ettiğinden bahsedilir. Akin köyü ve bölgesine 16. Yüzyılda başlayan göçlerle birlikte, insanların benzerlerini Kapadokya'da gördükleri kaya oymalarda, yer altı şehirlerinde yaşam şekli, mağaralarda uygulanmaya başlamıştır. Bu göç hareketliliği bölgede devam etmiş ve Akin Eski köyde yirmi adet mağarada yaşanmıştır. Mağaralarda doğan günümüzün yaşlıları burada insanların 1960'lı yıllara kadar ikamet ettiğini belirtmektedir. Günümüzdeki yeni yerine taşınan köyde yaşam 1966 yılında devletin desteği ile tapulu arazilerin halka dağıtılması ile başlamıştır. Akin Eski Köy camii kadim ahşap direkli camii geleneğimizin temsilcisi olarak varlığını sürdürmektedir. Yine tatlı su çeşmesi sivri kemerli formu, deposu, yalağı ile geleneksel su mimarimizin en güzel şeklinin bölgede yaşatmaktadır. İnsanlara ve hayvanlara hizmet etmektedir. Kültürel mirasımızın canlı kanıtları soyut ve somut eserlerimizi korumak ve yaşatmak gelecek nesillere borcumuzdur. Akin Eski Köyü ve çevresinde acil müdahale bekleyen eserler ve kaya oyma mekânlar ivedilikle korunmaya alınmalıdır.

Anahtar kelimeler: Akin Köyü, Kaya Oyma Mekân, Soyut Kültürel Miras, Somut Kültürel Miras.

A Monograph of the Akin Village, the Province of Aksaray

Abstract

The purpose of this study is to reveal the tangible and intangible cultural heritage of the Akin Village in the province of Aksaray, Turkey. The Akin Village has not previously attracted the attention of researchers. Another reason for conducting this study is that carved rock structures have rapidly started to be lost. This study is designed in the form of a village monograph. The intangible cultural heritage of the village is examined based on beliefs, traditions, folklore, on-site in-depth observations, and interviews with the villagers. Its tangible cultural heritage is investigated by surveying architectural works, preparing drawings for publication, and photography. The examination of architectural works is carried out by including one mosque, one fountain, and three carved rock structures. The

concept of living in caves, which are perhaps the oldest forms of rural architecture, in the Paleolithic Period is well-known, while it is stated that this form of living continued also in the Neolithic Period in the Cappadocia region. With the migration movements starting in the 16th century toward the Akin Village and its vicinity, the style of living in carved rock structures and underground cities whose examples were observed in Cappadocia by people started to be implemented in caves. This migration movement continued in the region, and people lived in twenty caves located in the Old Akin Village. Today's elderly, who were born in these caves, report that people used to inhabit these structures until the 1960s. Life in the village which was moved to its current location started with the distribution of private-registered land to the people in 1966 by state support. The Old Akin Village Mosque survives today as a representation of the deep-rooted wooden post mosque-building tradition of Anatolia. Similarly, the freshwater fountain sustains the most beautiful form of traditional aqua architecture in the region with its sharp, arched style, reservoir, and sink. We owe it to future generations to preserve and maintain the tangible and intangible elements that are the living embodiments of our cultural heritage. Works of architecture and carved rock structures in and around the Old Akin Village that await urgent intervention should be taken under protection as soon as possible.

Keywords: Akin Village, Carved Rock Structure, Intangible Cultural Heritage, Tangible Cultural Heritage.

1. Giriş

Akin Köy monografisi araştırmamız iki bölümden oluşmaktadır. Mimari unsurlar; günümüzde terkedilen, "Eski Akin Köyü" olarak isimlendirdiğimiz bölgede bulunmaktadır. Yeni yerleşim, halen yaşamlarını sürdüren halkın folklorik tanımlarının yapıldığı, "Akin Köyü" şeklinde isimlendirilmiştir.

Anadolu'nun ortasında, yolların kesiştiği bir konumda bulunan Aksaray, tarih boyunca önemli bir yerleşim yeri olmuştur. Tarihi, Neolitik Çağ'a kadar uzanan ve Hititlerden Osmanlıya kadar pek çok medeniyete ev sahipliği yapmış olan Aksaray ili tarih boyunca konumu gereği her dönem ticaret yolları üzerinde kalmış, önemli bir merkez olmuştur (Parlak ve Dişli, 2020).

Aksaray İlinin Akin Köyünde bulunan tarihi ve doğal yapılar, Anadolu'nun kültürünü, yaşam biçimini ve bu topraklarda yaşayan toplumun geçmişini yansıtmaktadır. Akin Köyünde görülmeye değer tarihe tanıklık eden bu yapıların bir kısmı bu coğrafyanın ev sahipliğini yaptığı eski medeniyet topluluklarına, bir kısmı da Osmanlı ve Cumhuriyet dönemine aittir. Çalışmada, Akin köyünün tarihçesi, doğal yapı ve mimarı doku özellikleri, hakkında bilgiler verilmiş, yapıların önceki hali ile günümüzdeki halinin karşılaştırılması yapılmıştır. Geçmişten geleceğe birer kültür mirası olarak bize emanet edilen bu yapıların

günlük hayata katılan işlevleri ile yaşaması gerekir. Yaşamayan işlevlere sahip yapılar bir süre sonra yok olmaya mahkûmdurlar.

Akin Köyünün coğrafi özellikleri, tarihçesi, sosyo-ekonomik yapısı, demografik yapısı, tarihi mekânları ve eserleri, mimari özellikleri, eğitim ve folklorik yapısı örnekler ile açıklanmıştır. Bu çalışmada öncelikle araştırma konusu ile ilgili literatür taraması yapılmıştır. Bulunan yazılı kaynaklar neticesinde Akin Köyünün tarihsel süreç içerisindeki bilgileri araştırılmıştır. Konu ile ilgili yazılı kaynaklardan, internet kaynaklarından ve yörede yaşayan bazı vatandaşların anlatımlarından yararlanılarak tarihsel süreç içerisinde Akin köyünün konumu irdelenmiştir.

Akin'de mimari kimliğin belirlenmesine; yerleşmenin kendine özgü karakteri ve sahip olduğu değerleri tespit edilerek başlanmıştır. Yapısal, fiziksel ve doğal çevrede elde edilen bilgiler yapı türleri içinde tanımlanmıştır. Bölgede arazi çalışmaları sonucu tespitini yaptığımız mimari eserlerin rölöveleri alınmış olup, çizimleri yapılmıştır. İnsanlar yaşamlarını sürdürebilmek için doğaya ve çevreye uyum sağlayan yapılar inşa etmişlerdir. Bunun için bölgenin iklimi, topografyası, jeolojik yapısı gibi doğal ve çevresel veriler; Akin'in geleneksel mimarisinin biçimlenmesinde önemli etkiye sahip olduğu mağaralardaki eski yaşam ve buna ait kalıntılar göstermektedir.

Eski Akin köy mevkiinde, tarihi özellikleri bulunan incelediğimiz mimari eserlerin tamamı tescilsizdir. Mimari eser olarak bir cami ve çeşme, üç adet kaya oyma mekân incelenmiştir. Kaya oyma mekânlar 20 adet olup, tahribat oldukça fazladır. Bu yapılar için daha detaylı korumaya yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Yörede tümülüs ile yer altı şehrinin varlığı bilinmektedir.

Akin Köyü'nün Coğrafi ve Tarihi Özellikleri

Aksaray şehri, 37- 38 kuzey enlemleri ile 33- 35 doğu boylamları arasında, denizden 980- 1000 m. yükseklikte ve 7997 km.²'lik yüz ölçüme sahip bir yerleşim yeri olup, İç Anadolu Bölgesi'nin Kızılırmak Bölümü'ne girer. Bugün Aksaray doğuda Nevşehir, güneydoğuda Niğde, batıda Konya, kuzeydoğuda Kırşehir, kuzey batıdan Ankara ile çevrilidir. Orta Kızılırmak platosunun devamını teşkil eden ve tersiyerde oluşmuş kalkerli volkan tüflerinin meydana getirdiği arazi ile Tuz Gölü havzasının devamı olan ova üzerine kurulmuştur (Şahin, 1997, s:274).

Akin köyü Aksaray şehir merkezine yaklaşık 9 km mesafededir. Bölgenin yakınında Erciyes'ten sonra Orta Anadolu'nun en yüksek dağı olan Hasandağı (3268 m.), Küçük Hasandağı (3040 m.) ve Ekecik Dağı (2033 m.) gibi volkanik dağlar ile lavların meydana getirdiği platolar bulunmaktadır. Aksaray İline bağlı Akin köyü orta iklim kuşağında olup, soğuk, karasal iklim tipine sahiptir. Yazları sıcak ve kurak, kışları soğuk ve yağışlıdır. Yağışlar genellikle ilkbahar ve kış aylarında görülmektedir. Yaz-kış ve gece-gündüz sıcaklık farkları çok fazladır. Yaz aylarında nem az olup, sıcaklık ve rüzgâr şiddetinin fazla olmamasından dolayı buharlaşma miktarı yüksektir. Köyün bağlı olduğu ilin iklimine bağlı

olarak tabii bitki örtüsü, ilkbaharda yeşeren çayırlar, gelincik, papatya, keven ve diğer vs. otlarla, yaprakları dikensi bir görünümüne sahip, yarı kurakçıl bitkilerdir. Yazları sıcak ve kurak iklim yapısı hâkim olduğundan ilkbaharda yeşeren otlar, sonbaharda kurur ve arazi bozkır yapısını alır (web-1).

Akin'in yakın çevresinde en eski yerleşme kültürü ile karşılaşmak mümkündür. Kızılkaya'da Aşıklı Höyük bulunmaktadır. Höyük M.Ö. 8400-7400 yıllarına tarihlendirilmektedir. Orta Anadolu'da Çanak Çömlek Öncesi dönemi temsil eden tek örnek olup, yaklaşık 4 hektarlık bir alanı kaplamaktadır (Esin, 1996). Musular ise Aşıklı Höyük'e 300 m mesafede yer almaktadır. Tüf oluşumlu ana kaya üzerinde bulunmaktadır. Musular, Neolitik dönemin, Çanak Çömlek Öncesi evresi M.Ö. 7500 yılına tarihlendirilir (Özbaşaran, Duru, Kayacan, vdğ, 2007). Güvercinkayası, Çatalsu köyünde yer almaktadır. Mamasun barajı su toplama havzası içerisinde, kayalık zemin üzerinde kurulmuştur. Orta Kalkolitik Dönem (M.Ö. 5200-4800) yıllarına ait bir yerleşmedir (Gülçur, 2004) Akin ve çevresi daha sonra, Aksaray ve Kapadokya tarihi içerisinde yer aldığı görülmektedir. Orta Anadolu'da Çanak Çömlek Öncesi dönemi temsil eden tek örnek olup, yaklaşık 4 hektarlık bir alanı kaplamaktadır (Esin, 1996, s:31-32). Musular ise Aşıklı Höyük'e 300 m mesafede yer almaktadır. Tüf oluşumlu ana kaya üzerinde bulunmaktadır. "Musular, Neolitik dönemin, Çanak Çömlek Öncesi evresi M.Ö. 7500 yılına tarihlendirilir" (Özbaşaran vd, 2007, s:273). Önemli bir ticaret merkezi olan şehir, sırası ile Asur, Hitit, Kapadokya Krallığı ve Roma¹ İmparatorluğu'nun egemenliği altına girmiştir. 666'da İslam orduları tarafından fethedildi. Bir süre Bizans ve İslam hâkimiyeti arasında el değiştiren Aksaray, 1076'ta Kutalmışoğlu Süleyman Şah tarafından Selçuklu topraklarına katıldı. 1318'de Anadolu Selçuklu Devleti'nin yıkılması ile yöre Karamanoğulları'nın hâkimiyeti altına girdi. İlk defa 1398'de Yıldırım Beyazıt tarafından Osmanlı topraklarına katılan şehir, on beşinci asırda kesin olarak Osmanlı yönetimi altına girdi. Aksaray, Osmanlı Devleti zamanında Konya Vilayeti Niğde sancağına bağlı kaza merkeziydi. 1924'te İl merkezi yapılan Aksaray, 1933'te İlçe merkezi olarak Niğde'ye bağlandı. 15 Haziran 1989'da tekrar İl merkezi haline getirildi (Web-2).

Akin'in Kuruluşu

Tarihte kurulan her köyün, her şehrin adının ister gerçek olsun, ister rivayet, isterse efsane bir hikâyesi vardır. Akin Köyünün adı hakkında da birkaç rivayet vardır. Bunlardan bir tanesi Osmanlı döneminin aşiretlere yönelik iskân ve yurt verme siyasetine istinaden Diyarbakır da yaşayan bir grup ailenin bu bölgeye göç edip yerleştikleri ve geldikleri yerdeki köylerinin ismini aynen verdikleri Kürtçe Axin sonradan Ağin ve günümüzde Akin adı aldığı yönündedir. İkinci bir rivayet ise Diyarbakır'dan bu bölgeye gelen insanlar bu köyde yer alan mağaralarda ilk yerleşik hayatlarını sürdürdükleri için Ak-in (beyaz mağara) anlamı taşıyan ismi

¹ Aksaray Müze Müdürlüğü envanterinde kayıtlı Roma dönemine tarihlendirilen bir mezar stelinin Akin Köyü'nden getirildiği belirtilmektedir (Kara, 2015).

köyün adına verdikleri ve ilerleyen zamanlarda da “Ak-in” adı birleşerek şuan ki adı Akin adını aldığı yönündedir. 1919’dan beri aynı ismi taşımaktadır. (Ş. Akin, Ö. Akin, kişisel iletişim, Eylül 20, 2022) Benzer bilgi İ.H. Konyalı’da geçmektedir. Köyün yerinin değiştiğini bildirmektedir. Eski köy, mağaralarla dolu çukur bir alanda yer aldığını söyledikten sonra, köyün isminin bu mağaralardan kaynaklandığını ifade etmektedir (Konyalı, 1974).

Osmanlı Devleti'nin aşiretlere yönelik iskân ve yurt verme siyasetine uygun olarak belli bölgelerdeki insanları Orta Anadolu'ya yerleştirilmişler. Aksaray bölgesine 1530'lardan sonra ilk defa göç ettirilmeye başlanmış daha sonraları ise cumhuriyetin ilk yıllarına kadar göçler sürmüştür. Akin'in iki farklı haritada 16. yüzyıl içinde yer aldığı görülmektedir. Osmanlı devlet arşivlerinde 1530 tarihinde Aksaray livası “Ak-in” şeklinde yazılmıştır (387 Numaralı Def., 1996), (Harita 1). Doğan Yörük tarafından hazırlanan yayında 1584 tarihli Aksaray köyler haritalarında da “Akin” olarak yeri işaretlenmiştir (Yörük, 2019), (Harita 2).

Yörede yaşayan kişilerle yapılan görüşme neticesinde, Akin köyüne Diyarbakır'dan gelen insanların göç ederek eski köy mevkiinde bulunan, mağaralara yerleştiklerini, uzun bir zaman hem kendileri hem de hayvanları için bu mağaraları barınak yaptıklarını dile getirmişlerdir. (Ş. Akin, Ö. Akin, kişisel iletişim, Eylül 19, 2022)

Bu mağarada doğan Şakir Akin 20 yaşına kadar o mağaralarda yaşadığını belirtmiştir. Yaklaşık 100 kişiye yakın insanın bu mağaralarda yaşadığını, birçok kişinin zamanla mağaranın önlerine toprak ve kerpiçten uzatma yaparak mağaraya bitişik yeni odalar yaptığını ve arkada kalan mağara içlerine de hayvanlarını yerleştirdiklerini ve bu şekilde yaşamlarını devam ettirdiklerini dile getirdi. Yine aynı mağaralarda doğan Ömer Akin kendileriyle birlikte o dönemde mağaralarda yaşayan hane reislerinin isimlerinden bazılarını şu şekilde dile getirdi. Yaklaşık seksen yıl önce kaya oyma mekanalar, yapay mağaralarda, yaşamlarını sürdüren hane reislerinin adları: İbrahim Çavuş, Ahmet Çavuş, Sıtkı Hoca, Hasan Çavuş, Arif Hoca, Raşit Hoca(Molla Raşit), Bayram Hoca ve Hacı Mehmet Çavuş olarak ifade edilmiştir. (Ş. Akin, Ö. Akin, kişisel iletişim, Eylül 19, 2022)

Daha sonraları, 1966-1967 den sonra şuan ki yeni köy mevki olan bölgeye devletin vermiş olduğu tapulu alanlara ev yaparak eski köy mevkiinden tamamen ayrılmışlardır. (Ş. Akin, Ö. Akin, kişisel iletişim, Eylül 19, 2022)

Demografik ve Sosyo-Ekonomik Yapısı

2021 yılı resmi nüfus sayımı itibariyle Akin Köyü nüfusu 588 kişidir.

Erkek Nüfusu: 302, Kadın Nüfusu:286

Kadın/Erkek Oranı : %51 Erkek - %49 Kadın

Yaşlı/Genç Oranı: %19 Yaşlı - %39 Genç - %42 Orta

Köyün ekonomisi tarıma ve hayvancılığa dayalıdır. Başta buğday olmak üzere arpa, çavdar, mısır, nohut, fiğ, ay çiçeği ve kabak çekirdeği yetiştirilir. Tarımsal üretimden elde edilen gelirin yetersizliği kırsal kesimdeki yöre çiftçisinin hayvansal faaliyetlerde de bulunmasını zorunlu kılmıştır (Web - 3).

Köyde Küçükbaş (koyun, keçi) ve büyükbaş (inek, tosun) yetiştiriciliği hayvancılık alanında önemli yer tutar. Aynı zamanda köyde süt sığırcılığı yapılarak her gün sağılan taze günlük süt, köye gelen fabrika araçları tarafından toplanarak hane halkına ekonomik kazanç kapısı sağlamaktadır.

Eğitim- Öğretim Hizmetleri

Akin Köyü'nde 2022-2023 eğitim öğretim yılı verilerine göre Akin İlkokulunda 13 okul öncesi, 47 ilkokul öğrencisi ve 8 öğretmen eğitim öğretim faaliyetlerini yürütürken, Akin Ortaokulu'nda 72 ortaokul öğrencisi ve 10 öğretmen eğitim öğretim faaliyetlerini yürütmektedirler.

Köyün İlk yapılan okulu ilkokul binasıdır. Eski köy mevkiindeki mağaralarda yaşayan halk 1966-1967 yıllarında şu anki mevcut köy yerleşim alanına yerleşip kendilerine ev yapıp yaşam alanlarını kurduktan sonra, 1968 yılında geçici olarak bir köy odasında eğitim ve öğretime başlanmış sonra 1969 yılında devlet tarafından yapılan 2 derslikli okul faaliyete geçmiştir.1986 yılında 1 (Bir) derslik ilave edilmiştir.1996 yılında Devlet - Vatandaş işbirliği ile 2 (iki) derslik daha yapılmıştır. 2000 yılında okul bahçesine yapılan 7 derslikli binada ilköğretim okulu (ilkokul +ortaokul birlikte) bünyesinde eğitim öğretim faaliyetleri devam etmiştir. Yeni okul binasının da hizmete girmesiyle köydeki okul, taşıma merkezi olarak hizmet vermeye başlamış ve çevredeki 4(dört) köyden öğrenciler bu taşıma merkezinde eğitim öğretim faaliyetlerini yürütmüşlerdir. 2012-2013 eğitim öğretim yılında geçilen ilkokul ve ortaokulun ayrılması kapsamında, 1969 yılında yapılan ve sonrada yapılan yığma ilave dersliklerle şuan ki mevcut halini alan okul binası taşıma merkezi ilkokul olarak belirlenmiş ve 2014-2015 eğitim öğretim yılından itibaren 5 derslik,1 idari odası, bir öğretmenler odası olarak şuan ki binasında hizmet vermeye başlamış ve devam etmektedir. Ortaokul da sonradan 2000 yılında yapılan 7 derslikli okul binasında eğitim öğretim faaliyetlerini taşıma merkezi ortaokul olarak sürdürmektedir. Köyde liseye giden öğrencilerin bir kısmı buldukları okulun yatılı pansiyonunda kalmakta bir kısmı da kendi imkânlarıyla tuttıkları servislerle okullarına gidip gelmektedir.

Sağlık Hizmetleri

Akin köyünde bir sağlık evi bulunmakta olup mülkiyeti kendisine ait tek katlı binada hizmet vermektedir. Sağlık evinde devamlı bulunan 1 ebe ve haftada bir gelen 1 doktor(aile hekimi) görev yapmaktadır.

Dini ve Folklorik Yapısı

Aksaray'ın Akin Köyünde yaşayan halkın tamamı, din bakımından İslam'ın Sünni mezhebinden olup Hanefi mezhebine bağlıdır. Akin köyünde düğünler erkek evine bayrak dikme merasimiyle dualarla başlar, ertesi gün erkek evi toplanıp kız evine kına yakmaya giderler bir sonraki günde gelin çıkarmaya gelinin evine gidilir ve düğün günü kimi davul zurnayla halay çeker, oynar kimi de mevlitle dini düğün yapar. Pişirilen düğün yemekleri ikram edilir, geline takısı düğüne gelen eş, dost, akraba tarafından takılır ve gelinin damat evine girmesiyle düğün biter.

Köyde bir cenaze olduğunda eskiden cenaze evinde su kaynatılıp orda yıkanır ve kefenlenir sonra mezarlıkta herkes toplanır defin işlemi yerine getirilir. Defin işleminden sonra üç gün boyunca cenaze evine komşuları ve akrabaları tarafından yemekler götürülür ve Kuran-ı Kerim okunur cenaze sahipleri de taziyeleri kabul eder. Askere gidecek köy gençlerini her gün müsait olan bir hane davet ederek misafir ederler ve gençlerin en çok sevdiği yemekleri ikram edilir. Vedalaştığı kişiler askere gidecek kişinin evini ziyaret ederek, askere para, iç çamaşırı, çorap vb. hediyeler verirler. Asker kınası yapılır, askerin arkadaşları askere gidecek kişiyi davul ve zurnalar çaldırarak oynatıp eğlendirmeye çalışırlar. Son gün Türk bayrağı altında arkadaşları tarafından havaya atılıp tutularak, davul zurna eşliğinde yolcu edilir.

Bayram öncesi tüm evlerde temizlik telaşı vardır. Her ev, yaklaşan bayram için evinde temizlik yapar, arefe günü tatlılar, börekler ve yaprak sarmaları yapılır. Durumu vakti iyi olan yeni elbise ve ayakkabılar alır ve bayram sabahı erkenden kalkılıp çeşmeden akan sudan bir miktar tasa alınır, besmele çekilerek tüm odalara serpilir. Bunun nedeni bir rivayete göre bayram sabahı çeşmelerden akan suyun zenzem olduğu inancı hâkimdir ve evin her odasına serpilen zenzem suyu ile evin bereketleneceğine inanılır. Erkekler sabah camiye bayram namazına giderler namaz çıkışı bayramlaşma başlar ve sonrasında küçükler büyüklerin ellerini öpmeye ev ziyaretlerine gider, bayramlaşma evine gelen misafirlere kolonya, şeker ve lokum ikramı yapılır ve akabinde bayram öncesi hazırlanan börekler, yaprak sarmaları ve tatlılar içecek eşliğinde ikram edilir. (Ş. Akin, Ö. Akin, kişisel iletişim, Ağustos 25, 2022)

2. Akin Eski Köy Mimari Eserleri

Akin Köyü Camii

Akin Köyü (Ağın Köyü) Camii zamanında köyün vatandaşları tarafından yapıldığı belirtilmektedir. Tek katlı cami düz bir arazi üzerinde inşa edilmiştir. Mihrap aksında yatay dikdörtgen planlı caminin dört yönü açıktır. Üst örtü kırma çatılı olup, Marsilya tipi kiremit ile kaplıdır. Caminin Latin harfli kitabesinde yapım tarihi olarak 1825 yılı geçmektedir. Orijinal kitabesi yoktur. Eser mimari karşılaştırmalara göre de 19 yüzyıl eseridir (Fot. 1).

Yapım malzemesi olarak yığma tekniğinde taş kullanılmıştır. Ana beden duvarlarına oturan ahşap kirişleme sistem düz dam şeklinde tasarlanmıştır. Daha sonra düz dam kırma çatı ile kapatılmıştır. Esas ana plana yön veren ahşap ayaklar ve kirişleme sistemidir. Mihraba paralel konumlanan ve harimi ikiye bölen üç adet ayak ve buna bağlı ahşap kirişleme sistemi mevcuttur. Harime, son cemaat mahallinden, kuzeydeki yuvarlak kemer içerisindeki dikdörtgen üçlü açıklıktan girilir. Son cemaat bölümü iki metal direkle üçlü açıklık şeklinde düzenlenmiştir. Son cemaat kısmı doğu ve batıda iki iri duvara oturan düz damın devamı şeklinde düzenlenmiştir. Sonraki dönem ilavesi kırma çatı son cemaat kısmını da içine almıştır. Harim kısmına tek kanatlı demir doğrama bir kapı ile girilmektedir. Harim, mihraba paralel 730x712 cm ölçüsünde kareye yakın planlı inşa edilmiştir. Plan tipi olarak mihraba paralel iki sahınlı şemada düzenlenmiştir. Son cemaat kısmı 712x270 cm ölçüsünde yatay dikdörtgen tasarlanmıştır. Harimde üç adet bağımsız ayak mihraba paralel olarak, yatay ahşap kirişleme sistemi vasıtasıyla birbirine bağlanmıştır. Harim kible duvarında iki, kuzeyde giriş kapısının yanlarında olmak üzere toplam iki, batıda tek şevli pencere ile aydınlatılmıştır. Kible duvarında sırasıyla oldukça sade sonraki dönem ilavesi mihrap ve minber bulunur. Minare bağımsız kırma çatı üzerinde, oldukça basit sac malzemedен güney batı köşede yer alır (Çizim 1).

Mihrap fayans malzemedен sonraki dönem ilavesi olarak yapılmıştır. Plan olarak yarım daire şema sergilemektedir. Oldukça sade mihrap 20. yüzyıl son yarısına aittir. Minber ahşap malzemedен kontrplak sonraki dönemde eklenmiştir (Fot. 2). Cephelerde dikkati çekecek unsurla karşılaşmaz. Kırma çatının saçağı yapıyı dört yönde dolanmaktadır. Çatının mertekleri, kaplama tahtası ile örtüldüğünden, dışarıdan görülmez. Ana beden duvarları yeşil badanalıdır. Pencerele yenilenmiştir.

Caminin içinde ahşap tavan süslemeleri orijinaldir ve dikkat çekicidir. Özellikle 19 yüzyılda yaygınlaşan çıtalı tavan ve ahşap tavan göbeği uygulaması mevcuttur. Harim tavanının tamamı ahşap kaplama tahtası ile örtülmüştür. Harim tavanı toplam altı dikdörtgen bölüme taksim edilmiştir. Mihrap aksının tam karşısındaki, mihraba dikey dikdörtgen yerleştirilmiş iki bölüm daha özenli ve ayrıntılı işçiliğe sahiptir (Fot. 3). Mihrap aksının dışındaki dört adet dikdörtgen tabla; küçük uzun dikdörtgen, yaklaşık 20 cm uzunluğunda, çıtaların küçük mihlar ile çakılması suretiyle kare bölümler oluşturulmuştur. Diğer iki kısım mihrap aksı üzerindeki itinalı süslenmiştir. Buradaki çıtalar eşkenar dörtgen formunda olup, yine kare hacimler meydana getirilmiştir. Karelerin birleşme noktalarında küçük gülbezek motifleri applike edilmiştir. Tam ortada (furfır, marul, çarkıfelek, şemse) olarak isimlendirilen dairesel formda tavan göbeği vardır. Eğmeç işi en dışta, ajur işçiliği devamında görülürken; birlikte birbirine applike edilerek süslemenin ana formu oluşturulmuştur. Eğmeçli kısımda yine gülbezek motifleri yer alır. Tam merkezde dairesel formla uyumlu yan yana yapraklar sıralanmıştır (Fot. 4).

Akin Köyü Çeşmesi

Köylüler tarafından inşa edilen çeşme eski köy mevki olarak anılan arazinin aşağı kısmında yer almaktadır. Mağaraların bulunduğu yerin karşı tarafına düşmektedir. Zemin kot seviyesinin yükselmesine bağlı olarak; yalak ve ayakların bir kısmı toprak altında kalmıştır. Çeşmenin yapıldığı dönemlerde halk arasında zezem suyu gibi lezzetli olduğu söylenir ve tüm köylü çeşmenin başında sıraya girerek su ihtiyaçlarını buradan karşıladıkları (Ş. Akin, Ö. Akin, kişisel iletişim, Eylül 19, 2022). Günümüzde çeşmenin suyu akmakta olup, lezzetli bir tadı vardır. Köylüler tarafından eskisi kadar olmasa da hala buradan evlerine içme suyu doldurup götürülenler epeyce sayıdadır. Çeşmenin kitabesi ve tecil kaydı yoktur. Mimari ve sanat tarihi kritiği ile 20. yüzyıl başlarına ait olduğu düşünülmektedir. Köydeki yaşlılarda 20. yüzyılın ilk yarısına ait bilgiler vermektedir (Ş. Akin, Ö. Akin, kişisel iletişim, Eylül 19, 2022).

Yapım tekniği yığma olup, malzeme olarak düzgün kesme, kaba yonu ve moloz taş birlikte kullanılmıştır. Çeşmenin yapımında kullanılan bölgede kefek olarak isimlendirilen işleme kolay taşlar kullanılmıştır. Bu taşların Ağzıkarahan ve Mamasın bölgesi tarafından getirilmiş olduğu bilinmektedir. Çeşmenin zemin ve yalak kısmı ile kalkan duvarların ve su deposunun üzerinde beton kullanımı görülmektedir. Çeşme bağımsız çeşmeler grubunda ve tek cepheli inşa edilmiştir. Çeşme kuzey-güney doğrultusunda yatay dikdörtgen planda 360x270 cm dış ölçülere sahiptir. Ana cephesinde yükseklik 270 cm, genişlik 357 cm ölçülerindedir. Cephesinde, çift merkezli sivri kemer kullanılmıştır. Sivri kemer iki yönde taş yığma ayaklara oturmaktadır. Kemer genişliği 201 cm olup, kemerin yüksekliği (kemer üst noktasından kemer bitiminin yatay ve dikey simetri akslarının kesişimine göre) 151 cm. ölçülmüştür. Kemerin inşasında kullanılan taş sayısı cephe sıvandıği için, cepheden tam anlaşılmamaktadır. Ancak içerideki nişin görünüşünden sayılma imkânı vardır. Buna göre on adet kemer taşı izlenmektedir. Kemer kavsi içeriye doğru tek kademe silme yapmaktadır. Kemer karnında arkadaki depoya açılan pencere bulunmaktadır. Pencere demir kafes ile korunmuştur. Bunun altında musluk vardır (Çizim 2), (Fot. 5- Fot. 6).

Kaya Oyma Mekân 1

Günümüzde yaşanan Akin köyünün batısında Eski köy mevki adı verilen yerde bulunmaktadır. Burada yer alan kaya oymaların Geç Roma, Erken Bizans dönemi yapıları olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca Geç Dönem Osmanlı 19. yüzyılda ev şeklinde mesken olarak kullanımda söz konusudur. Tescil kaydı yoktur.

Mağara, yumuşak volkanik tabakanın oyulması suretiyle inşa edilmiştir. Yapı grubu olarak, yeryüzündeki oyuk yerleşimler, içerisinde yer almaktadır (Bixio, 1993). Kaya oyma mekânın tek girişi bulunmaktadır. Özellikle 19. Yüzyıldaki kullanımına bağlı olarak değişimlerin yaşandığı ve mesken

kullanımına uyguna hale getirilmeye çalışıldığı görülmektedir. Mekân doğu- batı istikametinde dikey dikdörtgen 765x335 cm ölçüsünde inşa edilmiştir. Giriş açıklığı batı istikamette yer almakta olup oldukça tahrip olmuştur. Mekânın içerisinde duvarlara oyma nişler açılmıştır ki hayvancılıkla ilgili olduğu düşünülmektedir. Bu nişler kuzey yönde dört güney yönde üç adet tespit edilmiştir (Çizim 3) (Fot. 7).

Kaya Oyma Mekân 2

Günümüzde yaşanan Akin köyünün batısında Eski köy mevki adı verilen alanda bulunmaktadır. Burada yer alan kaya oymaların Geç Roma, Erken Bizans dönemi yapıları olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca Geç Dönem Osmanlı 19. yüzyılda konut ve müstemilatları şeklinde mesken olarak kullanımında söz konusudur. Tescil kaydı yoktur.

Eser, yumuşak volkanik tabakanın oyulması suretiyle inşa edilmiştir. Yapı grubu olarak, yeryüzündeki oyuk yerleşimler, içerisinde yer almaktadır (Bixio, 1993). Kaya oyma mekânın tek girişi bulunmaktadır. Mekânda oldukça fazla tahribat söz konusudur. Yamuk planlı yapıda tek düzgün hacim dikey dikdörtgen ara dehlizdir. Burası 360x185 cm boyutlarında yapılmıştır. Buradan kuzey köşeden başlayan duvarı yaklaşık 30° açıyla 595 cm devam ettikten sonra batı yönde dik 230 cm duvarla dışarıya açılarak son bulur. Güney yönde 45° lik açı yapan duvar 265 cm. sonra, batı yöne dik açı ile 100 cm. sonra dışarıya açılmaktadır. Mekânda 129x53 cm. ebatlarında dikdörtgen kaya oyma ayak bulunmaktadır. Dikdörtgen dehlizin güney duvarında dört adet niş vardır. Eğimli kuzey duvarda dört adet, eğimli güney duvarda üç adet niş bulunmaktadır. Bu nişlerin mesken olarak kullanım bağlı olduğu düşünülmektedir (Çizim 4) (Fot. 8).

Kaya Oyma Mekân 3

Günümüzde yaşanan Akin köyünün batısında Eski köy mevki adı verilen alanda bulunmaktadır. Burada yer alan kaya oymaların Geç Roma, Erken Bizans dönemi yapıları olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca Geç Dönem Osmanlı 19. yüzyılda ev şeklinde mesken olarak kullanımında söz konusudur. Tescil kaydı yoktur.

Yapı, yumuşak volkanik tabakanın oyulması suretiyle inşa edilmiştir. Yapı grubu olarak, yeryüzündeki oyuk yerleşimler içerisinde yer almaktadır (Bixio, 1993). Kaya oyma mekânın tek girişi batı yönde bulunmaktadır. Mekân 755x550 cm. ölçüsünde doğu batı yönünde dikey dikdörtgen planlı tasarlanmıştır. Kuzey ve güney duvarlarında üçer adet niş bulunmaktadır. Mekânın ortasında 125x96 cm. dikdörtgen ayak vardır. Bu eserde de yoğun bir bozulma söz konusudur. (Çizim 5) (Fot. 9).

3. Değerlendirme

Eski Akin Köyü Cami, ahşap direkli yapısı Türk İslam cami mimarisinde örnekleri Gaznelilere² kadar giden kadim bir geleneğin 19. yüzyıldaki temsilcisidir. Bu gelenek Anadolu'da da devam ettirilmiştir. Anadolu Selçuklu, Beylikler ve Osmanlı devirlerinde bu teknikte Anadolu'da birçok cami inşa edilmiştir.

Anadolu Selçuklu döneminde de Konya Sahipata (1258) ve Sivrihisar Ulu (XIII. yüzyıl. İlk yarısı) (Dönr, 1967, s:161-168). Beylikler döneminde ise Beyşehir Eşrefoğlu Süleyman (1297), Karaman Hoca Mahmud (XIV. yüzyıl) ve Kastamonu Kasabaköy (1367) camileri ile Niğde Eskiciler (Şah) Mescidi (1413-14) de ahşap direkli olarak yapılmışlardır (Akok, 1946, s: 293-302). Osmanlı döneminde de ahşap direkli cami yapma geleneği devam ettirilmiştir. Bunlara örnek olarak; İzmit Emir Ali köyündeki Orhan Gazi (XIV. yüzyıl ortaları), Niğde Sır Ali (XV. yüzyıl)¹³, Konya Doğanhisar Ulu (1548) (Erdemir, 2002), Aksaray Eskil Ulu (Deniz, 1998) (XV-XVI yüzyıl), İstanbul Osmanağa (1612), Kethüda (1695-1703), Kosova Seydi Bey (Kurila) (XVII. yüzyıl), Tokat Fidi Köy (Erdemir, 1987) (Akça Köy) Silahtar Ömer Paşa (XVIII yüzyıl), Denizli/Acıpayam-Yazır köyü Camii (1802) ve Kayseri- Develi Şıhlı Kasabası Yusuf Ağa (1916) camileri verilebilir.

19. ve 20. yüzyıl Osmanlı döneminde Anadolu'da özellikle küçük ölçekli dini yapılarda Selçuklu geleneğini devam ettiren ahşap direkli camiler yaygınlaşarak yapılmaya devam etmiştir. Akin camisi ile benzer plan mihraba paralel iki sahnın tipi Kayseri Pınarbaşı'nda Hilmiye Köyü Camiinde görülmektedir (Denktaş, 2004). Anadolu'da plan şeması olarak genellikle boyuna düzenlenmiş sahnın sisteminin hâkim olduğu bu dönem camilerinde caminin büyüklüğüne göre sahnın sayısı 2 ile 5 arasında değişiklik göstermektedir. Bu camilerde dönemin Avrupalı süsleme özelliklerini görmek mümkündür.

Camiyi tarihlendirirken diğer bir önemli veri tavan süslemelerinde karşımıza çıkmaktadır. Ahşap kirişleme tavanların, ahşap kaplama tahtaları ile kapatılıp süslenmesinin örnekleri Anadolu'da 19 yüzyılda camilerde ve sivil mimaride evlerde oldukça fazladır (Çal, 2000). 19. Yüzyıl Bozkır Hisarlık, Sille Mezar Yaka, Obruk Köy Camii, Konya Polatlar Cami ve Konya Toraman Mescidi ahşap kaplama ve tavan göbeklerinin görüldüğü eserlerdir (Fot. 10-Fot. 14).

Eski Akin Köyü Çeşmesi bağımsız çeşmeler grubunda yer almakta olup, ayrıca depolu çeşmeler içerisinde yer alır. Eski köy mevkii olarak tabir edilen, kasabanın dışında yer almaktadır. Bağımsız tipteki çeşmelerin Aksaray, Konya, Karaman, Niğde ve Kayseri yörelerinde örnekleri bir hayli çoktur (Yörüköğlu, 1991), (Aydın, 2020), (Denktaş, 2000). İncelediğimiz çeşmenin kitabesi olmadığı

² Ahşap direkli camilerle ilgili olarak daha geniş bilgi için bkz. (Dorn, 1959, s:60), (Kuran, 1972, s:179-186), (Aslanapa, 1959, s: 59-88), (Erdemir, 1999).

için tarihlendirme mimari ve sanat tarihi kritiği ile yapılmıştır. Benzer bir çeşme yapısı Aksaray Demirci ilçesinde bulunmaktadır (Aygör, 2020).

Yörede kaya oyma mekânlar Kapadokya bölgesi içerisinde yer almaktadır. Akin'de Kapadokya sınırları dâhilinde bulunmaktadır. Kaya oyma mekânlar, işlenmeye müsait yüzeylerde, özel mekânlar oluşturmaya fırsat tanımıştır. Kapadokya bölgesi kaya oyma teşekküllü, büyük ve emniyetli yerleşim yerleridir. İlk defa ne zaman yapıldıkları ile ilgili kesin bir bilgi yoktur. Ancak günümüzde ele geçen bulgulara göre M.S. 5-10 yüzyıl. Bizans dönemi verileri mevcuttur (Akyürek, 1998). Genellikle dinsel, barınma amaçlı kullanılmışlardır. Kapadokya bölgesindeki kaya oyma mekânlara Ürgüp, Uçhisar, Orta Hisar, Zelve, Gülşehir, Soğanlı, Erdemli, Aksaray, Ihlara, Tavlusun, Himmetdede, Süleymanlı, Mimar Sinan, Talas, Gesi, Bünyan, Karaman-Manazan'da rastlanmaktadır (Komisyon, 1989).

Eski Akin köyünün şuan ki yerleşim alanın arka taraflarında bulunan eski köy mevkii adı verilen alan da yirmi kadar çeşitli büyüklükte ve derinlikte bu tür mağaralar bulunmaktadır. Ayrıca yine bu bölgede bir yeraltı şehirden bahsedilmektedir. Güvenlik gerekçesi ile girişinin kapatıldığı, içeriye girilemediği söylendiği için araştırma dışında bırakılmıştır. Çalışmada bu mağaralardan, düzgün form veren üç âdeti tanıtılmıştır. Bu üç adet kaya oyma mekân Semavi Eyice tipolojisine göre tip 2 içerisinde yer almaktadır. Bu tanımda "Bir dağın oyularak şekillendirilmesi suretiyle oluşan tiptir" açıklaması yapılmıştır (Eyice, 1971). Niğde, Aksaray, Kayseri'de mağara ve kilise örnekleri bilinmektedir. Bixio tipolojisine göre Akin örnekleri tip 2a tanımına uygundur. Yapay oyuklar ve yeryüzündeki oyuk yerleşimler sınıfında yer alırlar. Örnek olarak peri bacaları, kaya kiliseleri, kaya mezarları, güvercinlikler verilmektedir (Bixio, 1993).

Yörede yaşayan ve bu mağaralarda doğan Şakir Akin ve Ömer Akin, mağaraların çok önceden ecdadımız buraya göç etmeden önce gayrimüslim olan Rum ve Ermeniler tarafından kullanıldığını onlardan öncede kimler tarafından kullanıldığı hakkında net bir bilgiye sahip olamadıklarını dile getirmişlerdir. Ancak Rum ve Ermenilerin bu toprakları terk ettiklerinde onların boşalttıkları yere Osmanlı döneminde Diyarbakır'dan gelen atalarının yerleştiğini ve bu mağaraları kendilerine barınma, ambar deposu, soğuk hava deposu ve hayvanlarını barındırmak maksadıyla çok çeşitli amaçlarla kullandıklarını beyan etmişlerdir (Ş. Akin, Ö. Akin, kişisel iletişim, Eylül 19, 2022).

Zaman içerisinde mağaraları kendi imkânlarıyla delici-kazıcı aletlerle genişletenlerin olduğunu ve hatta mağara önlerine yapılan kerpiç ve topraktan yapılan odaları mağaranın ağızına bitişik yaparak kendilerine ek oda çıkarttıklarını belirtmiştir. Ancak günümüze kadar bu ek yapıların süreç içerisinde meydana gelen doğa olayları neticesinde toprak ve kerpiçten yapılmış olmaları sebebiyle uzun yıllar dayanamadığı görülmektedir. Çoğu yıkılıp kaybolduğu ve bu yüzden ağız açık kalan mağaralarında zamanla içlerinin toprak

ile dolduğu ve tuf yapısının da zaman içerisinde aşınmış olması ile günümüzdeki mevcut halini almış olduğunu dile getirmişlerdir (Ş. Akin, Ö. Akin, kişisel iletişim, Eylül 19, 2022).

Akin'deki bu kaya oyma mekânların yukarıda tanımlandığı gibi çeşitli mekânlara dönüştürülmesi ve ev olarak kullanılması kendi dönemi içinde akla makul gelmektedir. Anadolu insanının fonksiyonelliği ön planda tutarak kendi ihtiyaçlarına yönelik bir tasarım gerçekleştirdiği anlaşılmaktadır. Kırsal mimarinin de Kapadokya'daki farklı bir yaşam biçimi böylece ortaya çıktığı görülmektedir. Mevcut arazilerde kayalara oyularak oluşturulan mekânlar sağlam, yanmaz ve yaz-kış sabit ısılarıyla ideal yaşam alanları olmuştur.

Akin'de soyut kültürel mirasımızın örnekleri İslamiyet inancının gerektirdiği uygulamalar, mahremiyet anlayışı, ibadetler, (kandiller, ramazan ayı, üç aylar bayram ve Cuma namazı vb) uygulamaların devam ettirildiği görülmektedir. Ayrıca özel günler doğum, cenaze, düğün, askere uğurlama, bayramlar gibi geleneklerin yaşatıldığını izlemektediriz.

4. Sonuç

Çalışma ile Eski Akin köy mevkisin de bulunan zengin tarihi birikim ve mimari mirasın varlığını oraya çıkarılmıştır. Ayrıca yeni köy yerleşiminde inanç, gelenek ve manevi kültürel yaşantıyı ifade etmemiz mümkün olmuştur. Söz konusu bölgenin ve eserlerin araştırmacıların ve ilgili kurumların gözünden kaçtığını ve daha önce incelenmediğini tespit ettik.

Akin Eski Köy Cami mihraba paralel, iki sahnalı ahşap direkli yapısı ile Türklerin çok sevdiği bir uygulama olarak karşımıza çıkmaktadır. Bilinen örnekleri ilk Türk İslam devletlerine kadar inen şeması, yörede 19. yüzyıla kadar görülmeye devam etmiştir. Aksaray, Konya ve Karaman çevresinde 19. yüzyıl ahşap direkli camiler çok sevilen ve uygulama alanı bulan eserlerimizdendir. Köy çeşmesi sivri kemerli, bağımsız formu ve deposuyla Anadolu'da ve özellikle bölgede Aksaray, Nevşehir, Niğde civarında pek çok örneği ile karşılaşılıyor. Eski Akin köy çeşmesi hala tatlı su ihtiyacı ve günlük tüketim için hizmet vermektedir.

Akin Eski Köy yakını kaya oyma mekânlar gerek jeolojik yapısı gerekse mimari unsurlarıyla Kapadokya bölgesinde onlarca çeşidini gördüğümüz yapıların benzerlerini sunmaktadır. Yeryüzünde oyuk yerleşmeler tasnifinde, bir dağın oyularak şekillenmesi suretiyle oluşturulan mağaralar tipolojisi içerisinde yer almıştır. Akin'de kaya oyma mimarinin şekillenmesinde sosyo ekonomik verilerde önemlidir. Tarım ve hayvancılığa bağlı ekonomi, Akin ahalisini sınırlı olanaklar ile ihtiyaçlarını yeterli mekânlarda çözümlemesini kaya oyma mekânlarda gerçekleştirmiştir.

Akin'de diğer etkiler sosyo kültürel birey toplum ilişkisinde yatmaktadır. Bireyin kimliği yaşadığı çevre ile ilişkilidir. İnsanların içinde yaşadığı toplumun

inanç, adet, gelenekleri kimliği ve yaşadığı çevreyi biçimlendirmektedir. Akin'de yaşayanların İslami inançla birlikte, geleneklerimizin yaşatıldığını; düğün, doğum, cenaze, askere uğurlama, bayramlarda kendini gösterdiğini yerinde gözlem ve röportajlar ile tespit ettik.

Elde edilen tüm veriler ile birlikte geleneksel adet ve örflerimizi yörede hala yaşandığını söyleyebiliriz. Cami ve çeşmenin yöre halkı tarafından kullanıldığı ve bakımlarının yapıldığı izlenmektedir. Ancak kaya oyma mekânlar, yıkılma tehdidinin yanı sıra yok olma ile karşı karşıya gelmiştir.

Kültürel varlıklarımız geçmişimizin en iyi tanığıdır. Bu unsurları kültürel miras olarak da korumamız gerekmektedir. Akin köyü ve çevresinde tescil çalışmaları ve sit alanı belirlemeleri acilen yapılmalıdır. Geleceğe yönelik koruma, restorasyon uygulamaları hayata geçirilmelidir.

5. Kaynaklar

- Akok, M. (1946). Kastamonu'nun Kasaba Köyünde Candarlıoğlu Mahmud Bey Camii, *Belleten, C.X*, 38, Ankara, Nisan, 293-302.
- Akyürek, E. (1998). *MS IV-XI. Yüzyıllar Kapadokya'daki Bizans, Oyma Yapılar, Oymacı Mimarlar, İssız Vadilerin Adsız Ressamları* (Edit. M. Sözen), Kapadokya, İstanbul: Ayhan Şahenk Vakfı Yayınları, 238-395.
- Arık, R. (1973). *Batılılaşma Dönemi Türk Mimarisi Örneklerinden Anadolu'da Üç Ahşap Camii*, Ankara.
- Aslanapa, O. (1959). *Turkish Art and Architecture*, London, 1971.
- Aydın, R. (2020). *Ürgüp Çeşmeleri*, Kayseri.
- Aygör, E. (2020). *Aksaray Demirci Tarihi Yapıları*, Konya.
- Bıxıo, R. (1993). *Surveys in The Underground Cities of Cappadocia, XI. Araştırma Sonucu Toplantıları*, Ankara, s.43-56.
- Çal, H., (2000), *Niğde Şehrinde Ahşap Tavanlı Camiler ve Mescitler*, Ankara.
- Deniz, B., (1989), *Aksaray'da (Niğde) Ahşap Sütunlu İki Köy Camii*, E.Ü. *Arkeoloji-Sanat Tarihi Dergisi*, İzmir, 19-56.
- Denktaş, M., (2000), *Karaman Çeşmeleri*, Kayseri.
- Denktaş, M., (2004), *Pınarbaşı- Uzunyayla'daki Ahşap Direkli Camiler*, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2004/1, 16, 53-89, Kayseri.
- Dorn, Otto, K., (1959), *Seldhukische Holzaulen Moscheen in Kleinasien*, *Aus der Wel der Islamischen Kunts*, 59-88.
- Dorn, Otto, K., (1967), *Die Ulu Dschami in Sivrihisar, Anadolu (Anatolia)*, IX, Ankara, 161-168.

- Erdemir, Y., (1987), Tokat Yöresindeki Ahşap Camilerin Kültürümüzdeki Yeri, *Türk Tarihinde ve Kültüründe Tokat Sempozyumu*, Ankara, 300-302.
- Erdemir, Y., (1999), *Beyşehir Eşrefoğlu Süleyman Bey Cami ve Külliyesi*, Konya.
- Erdemir, Y., (2002), Nakışlı Ahşap Camilerimizin Klâsik Dönemdeki Zengin Bir Temsilcisi: Doğanhisar Ulu Camii, *VI. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazı Sonuçları ve Sanat Tarihi Sempozyumu (8-10 Nisan 2002)*, (Editörler: M. Denктаş & Y. Özbek & A. Sağıroğlu), Kayseri, 381-396.
- Eyice, S., (1971), *Karadağ Binbir Kilise ve Karaman Çevresinde Arkeolojik İncelemeler*, İstanbul.
- Gülçur, S., (2004), Güvercinkayası, *Arkeoatlas*, 4, 144-145.
- Huart, C., (1997). Aksaray, *İA*, I, 274.
- Kara, U., M., (2015), *Kappadokia Bölgesi Mezar Stelleri*, İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul.
- Karpuz, H., (2009), *Türk Kültür Varlıkları Envanteri Konya*, Cilt: I-II-III, Ankara.
- Komisyon, (1989), *Kapadokya Yeraltı Şehirleri*, Ankara.
- Konyalı, İ., H., (1974), *Abideleri ve Kitabeleri İle Niğde Aksaray Tarihi*, Cilt: I-II-III, İstanbul.
- Kuran, A., (1972), Anadolu'da Ahşap Sütunlu Selçuklu Mimarisi, *Malazgirt Armağanı*, Ankara, 179-186.
- Özbasaran, M., G. Duru, N. Kayacan, B. Erdoğu, H. Buitenhuis, (2007), *Musular, Türkiye'de Neolitik Dönem, Anadolu'da Uygarlığın Doğusu ve Avrupa'ya Yayılımı. Yeni Kazılar, Yeni Bulgular*, Vol. 1, İstanbul, 273-283.
- Parlak, Ö., Dişli, G., (2020). Aksaray Tarihi Kent Merkezinin Unesco Dünya Mirası Geçici Listesine Adaylığı İçin Bir Deneme, *TÜBA-KED*, 22/2020, 141-164.
- Şahin, İ., (1989). Aksaray, *DİA*, II, 291-292.
- T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü (1996), 387 Numaralı, Muhasebe-i Vilayet-i Karaman ve Rum Defteri (937/1530), Defter-i Hakani Dizisi III., *Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayını No:32*, Ankara.
- Ufuk, E., (1996), On bin Yıl Öncesinde Aşıkli: İç Anadolu'da Bir Yerleşim Modeli, *Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme. Habitat II.*, İstanbul, 31 - 42.
- Web-1 <https://aksaray.ktb.gov.tr/TR-63622/cografya.html> (Erişim Tarihi: Eylül 2022)
- Web-2 <https://www.cografya.gen.tr/tr/aksaray/tarihce.html> (Erişim Tarihi: Eylül 2022)

Web -3

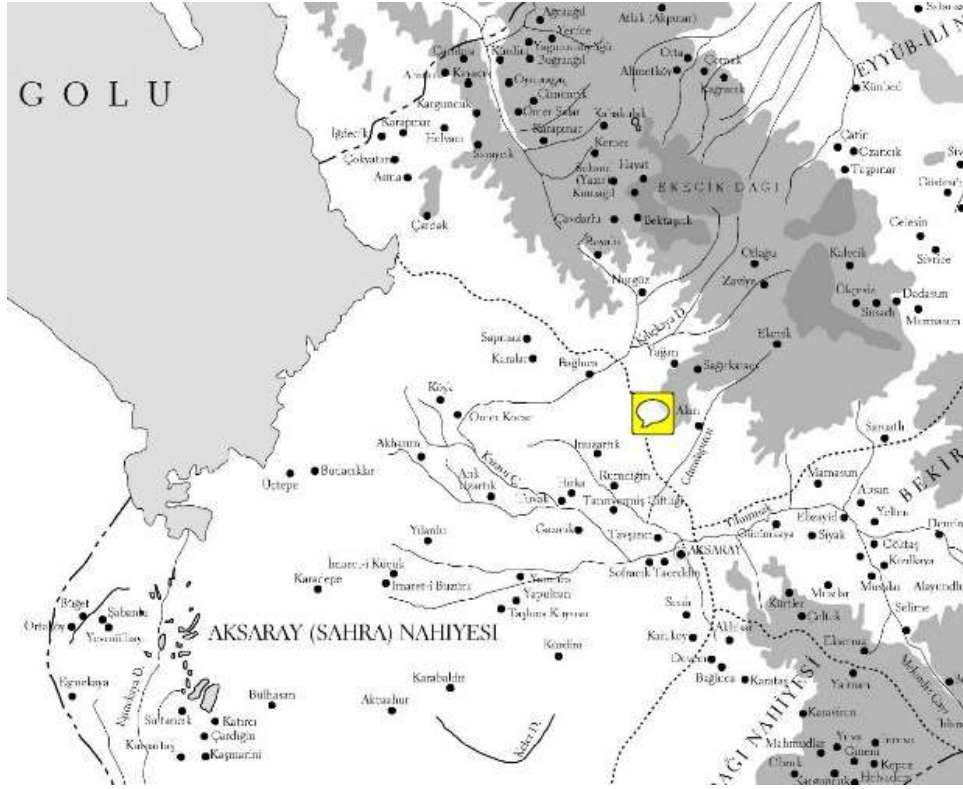
<https://www.endeksa.com/tr/analiz/aksaray/merkez/akinkoyu/demografi> (Erişim Tarihi: Eylül 2022)

Yörük D., (2019), XVI. Yüzyılda Aksaray Sancağı, Aksaray.

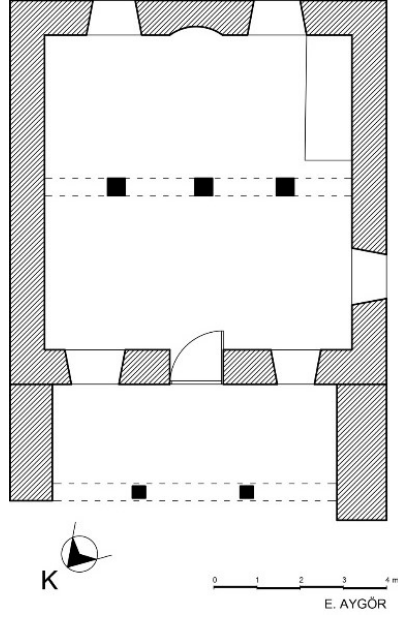
Yörükoğlu, Ö., (1991), Kayseri Çeşmeleri, Kayseri.

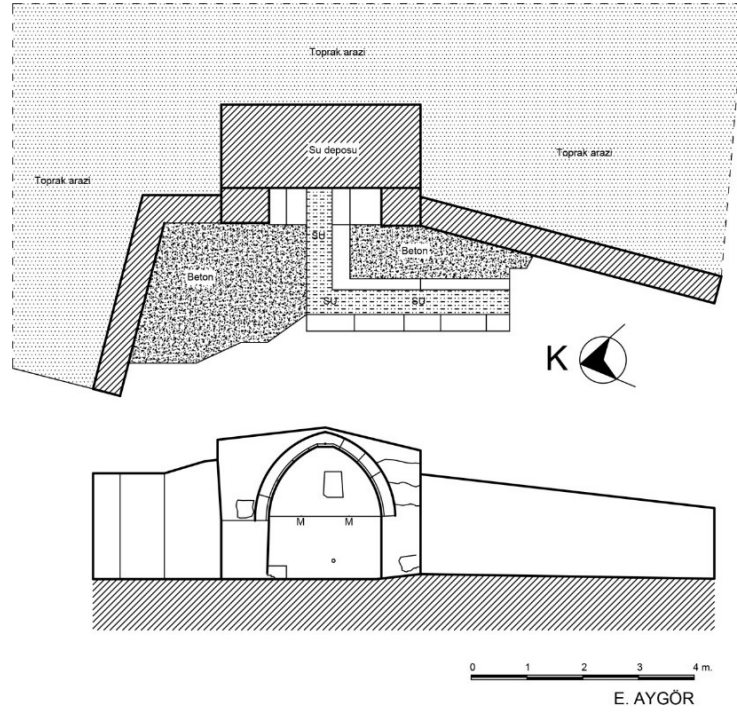
Harita 1: Aksaray, Eski Akin Köyü "Ak-in" 1530 haritada yeri ve ismi (Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayını 1996)

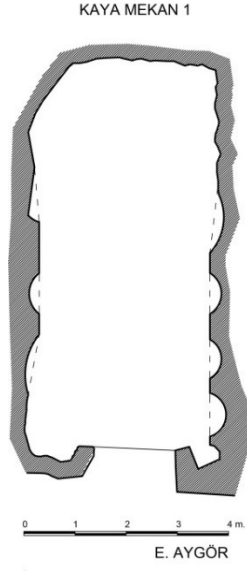
Harita 2: Aksaray 1584 yılında Köyleri Gösteren Harita Eski Akin işaretli konumun komşuluğunda (Yörük, 2019)

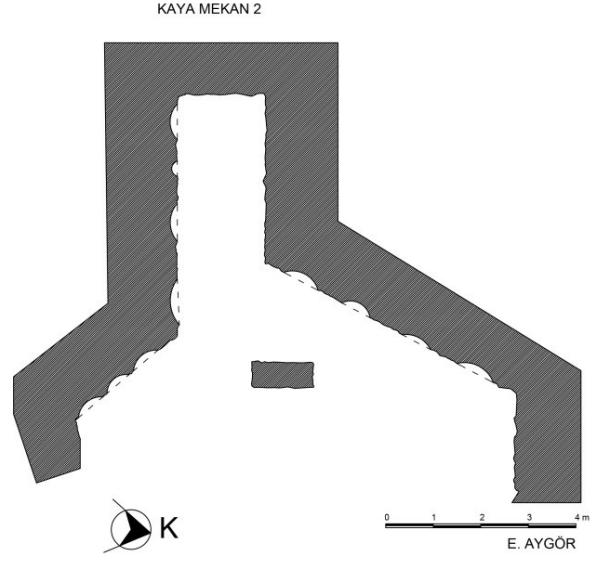
Çizim 1. Eski Akin Köyü Camii Planı

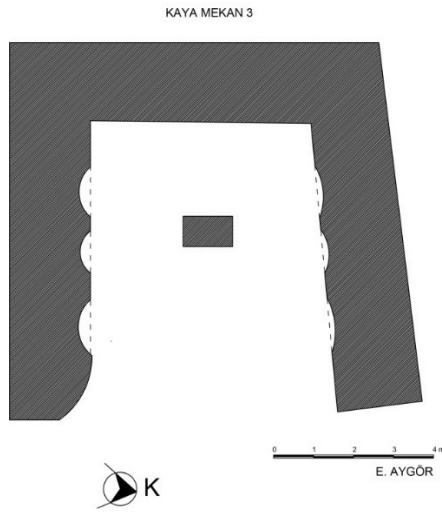
Çizim 2. A: Eski Akin Köyü Çeşmesi Planı ve Görünüşü

Çizim 3. Kaya Oyma Mekân 1

Çizim 4. Kaya Oyma Mekân 2

Çizim 5. Kaya Oyma Mekân 3

Fot. 1. Eski Akin Köy Camii Genel Görünüş

Fot. 2. Eski Akin Köy Camii Harim, Ayaklar, Mihrap ve Minber

Fot. 3. Eski Akin Köy Camii Harim, Ayaklara Oturan Yatay Ahşap Kirişler ve Ahşap Tavan

Fot. 4. Eski Akin Köy Camii Harim, Ahşap Tavan Süsleme Detayı

Fot. 5. Eski Akin Köy Çeşmesi Genel Görünüşü

Fot. 6. Eski Akin Köy Çeşmesi Ana Cephe Görünüş

Fot. 7. Eski Akin Köyü Kaya Oyma Mekan 1

Fot. 8. Eski Akin Köyü Kaya Oyma Mekan 2

Fot. 9. Eski Akin Köyü Kaya Oyma Mekan 3

Fot. 10. Konya Bozkır Hisarlık Cami 19. yüzyıl Tavan Süsleme Detayı

Fot. 11. Konya Sille Mezar Yaka Cami 19. yüzyıl Tavan Detayı (H.Karpuz)

Fot. 12. Konya Obruk Köyü Cami 19. yüzyıl Tavan Detayı (H.Karpuz)

Fot. 13. Konya Polatlar (Hatıp) Cami 19. yüzyıl Tavan Detayı Şemse (E. Aygör vd.)

Fot. 14. Konya Toroman Cami 19. yüzyıl Tavan Detayı Fırır Göbek (E. Aygör vd.)

Bilgilendirme: Çalışmada çıkar çatışması yoktur. Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır. Çalışmada destek alınan herhangi bir kurum ve kuruluş bulunmamaktadır. Çalışma, etik kurul izni gerektiren bir metodoloji ve bulgu içermemektedir.